ISSN 0320–2372. ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ. 2018. Випуск 131. С. 158–165
INOZEMNA PHILOLOGIA. 2018. Issue 131. P. 158–165

УДК 821.112.2-31.09”20”:[7.049::159.922.2:94]
DOI: http://dx.doi.org/10.30970/fpl.2018.131.2149

“СВОЯ” ТА “ЧУЖА” ПАМ’ЯТЬ В РОМАНІ УВЕ ТІММА “СВІЙ І ЧУЖИЙ”

Марія Третевич

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
hellessternlein@gmail.com

Проаналізовано роман німецького сучасного письменника Уве Тімма “Свій і чужий”. Виявлено передумови виникнення низки творів, присвячених темі минулого, в сучасному німецькому літературному просторі. Дослідження роману У. Тімма “Свій і чужий” ґрунтується на теоретичних працях французького соціолога Моріса Альбвакса, який першим вводить поняття колективної та індивідуальної пам’яті, а також на генераційному підході до вивчення сучасної німецької літератури дослідниці Аляйди Ассман. Розглянуто проблему художньої реконструкції індивідуальної та колективної пам’яті та опрацювання історичного досвіду. Схарактеризовано поколіннєвий аспект та соціокультурні підходи дослідження художнього твору.

Ключові слова: пам’ять, індивідуальна пам’ять, колективна пам’ять, покоління, спогад, історичний досвід.

Вступ. Поняття “пам’ять” розглядають у сучасному науковому дискурсі як комплексне поняття. Однією з його характеристик є здатність людини накопичувати та застосовувати власний життєвий досвід. Така особливість дала змогу феномену пам’яті вийти за межі медичних, біологічних та психологічних досліджень і стати предметом політологічних, соціологічних, культурологічних та літературознавчих зацікавлень. Міждисциплінарний підхід вивчення пам’яті спричинив виникнення низки аспектів, зокрема, соціологічних (французькі дослідники Моріс Альбвакс, П’єр Нора) та культурологічних (німецькі науковці Аляйда Ассман, Ян Ассман), які допомагають цілісно дослідити феномен пам’яті в літературознавчому дискурсі.

Зазначимо, що до теми минулого, яка є резонансною та актуальною для сучасного німецького суспільства, звертаються багато німецьких письменників. Серед авторів, у чиїх творах тематизовані події недавнього минулого (Друга світова війна, Бунт покоління 68, Об’єднання Німеччини) слід виокремити Ґюнтера Ґрасса (“Mein Jahrhundert”, 1999; “Beim Häuten der Zwiebel”, 2006; “Im Krebsgang”, 2001), Ганса-Йозефа Ортайля (“Abschied von den Kriegsteilnehmern”, 1992), Бернгарда Шлінка (“Der Vorleser”, 1995), Мартіна Вальзера (“Ein springender Brunnen”, 1998), Рейнхарда Їргля (“Abschied von den Feinden”, 1995; “Hundsnächte”, 2001), Марселя Байєра (“Flughunde”, 1995; “Spione”, 2000), Уве Тімма (“Rot”, 2001; “Am Beispiel meines Bruders”, 2003; “Der Freund und der Feinde”, 2005). В німецькомовному просторі з’являються роман “Фазерлянд” (“Faserland”, 1995) Крістіана Крахта, “Морбус Кітахара” (“Morbus

© Третевич Марія, 2018

ISSN 0320–2372. ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ. 2018. Випуск 131

Kitahara”, 1995) Крістофа Рансмайера, “Діти мертвих” (“Die Kinder der Toten”, 1995) Ельфріде Єлінек. Наголосимо, що тема минулого простежується у творах як безпосередніх свідків подій, так і тих письменників, які народились значно пізніше та черпають інформацію про історичні події з оповідей, архівів, наукових досліджень, медіа. Доступ до засекречених раніше документів, природній відхід минулих поколінь [2] та необхідність опрацювання історичного досвіду, здобутого під час ключових для історії Німеччини, спричинили усестороннє зацікавлення темою спогадів про минуле, яке отримало назву подій “меморіальний бум” (нім. “Gedächtnisboom”). Отже, актуалізація пам’яті і її опрацювання в німецькомовному просторі є примітним та актуальним явищем, що потребує напрацювання літературознавчих методів та підходів для його вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що тема пам’яті червоною ниткою проходить у багатьох творах Уве Тімма, зокрема, в романах “Гаряче літо” (“Heißer Sommer”, 1974), “Відкриття ковбаси Каррі” (“Die Entdeckung der Currywurst”, 1993), “Іванова ніч” (“Johannisnacht”, 1996), “Червоний” (“Rot”, 2001), “На прикладі мого брата” (Am Beispiel meines Bruders”, 2003), “Свій та чужий” (“Der Freund und der Fremde”, 2005), “Сутінь” (“Halbschatten”, 2008). Дослідженню творчості письменника присвячені праці науковців Фрідгельма Маркса (Erinnern – Vergessen – Erzählen. Beiträge zum Werk Uwe Timms, 2007), Керстін Ґермер ((Ent-)Mythologisierung deutscher Geschichte. Uwe Timms narrative Ästhetik, 2012), Катрін Анне Райхольд (Arbeit an der Erinnerung: die Bewältigung der Vergangenheit in der deutschen und spanischen Literatur der Gegenwart, 2014), проте в українському літературознавстві творчий доробок У. Тімма залишається малодослідженим.

У статті зроблено спробу проаналізувати способи функціонування і взаємодії індивідуальної та колективної пам’яті в художньому творі. Об’єктом дослідження є роман німецького сучасного письменника У. Тімма “Свій і чужий” (“Der Freund und der Fremde”), який поєднує історичну та автобіографічну складові.

Зазначимо, що У. Тімм народився 1940 р. в місті Гамбург (Німеччина), тож його дитинство припало на післявоєнні роки. В автобіографічному романі “На прикладі мого брата” письменник відобразив свої дитячі роки, нечисленні спогади про старшого брата Карла-Гайнца, спогади тих розмов, які велись у сім’ї з приводу його смерті, а також дорослі спроби реконструювання історичних подій, до яких був причетний брат.

Як представник “покоління 68” – поняття, яке вживають для позначення тих, хто народилися наприкінці Другої світової війни та брали участь в студентському русі 1968 р., – У. Тімм уже в романі “На прикладі мого брата” часто розмірковує про роль покоління його батьків в історичному минулому: “Покоління батьків, покоління негідників, покоління сліпців, покоління брехунів – це покоління жило або розповідями, або відмовчування. Здавалося, тільки дві ці можливості для них і існують: або говорити без кінця, або не говорити зовсім.” [10, с. 101–102]. У такий спосіб автор наголошує на несприйнятті новим поколінням, до якого належить він сам, поведінки тих, хто були свідками, а то й активними учасниками під час Другої світової війни, адже згодом саме їм, нащадкам, довелось аналізувати минуле і шукати відповіді на нелегкі запитання, знайти ті слова, якими можна було б описати здобутий історичний досвід, “витягнути

ISSN 0320–2372. ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ. 2018. Випуск 131

з себе слова, якими можна висловити скорботу, смуток, страх якими про все це можна розповісти" [10, с. 58]. Роман "Свій і чужий" стає своєрідним продовженням теми конфлікту поколінь, у якому описана подія, що стала спусковим гачком для ескалації студентського протесту 1968 р. у Німеччині. Поняття покоління об'єднує людей, які не лише народились водночас, а й мають спільний досвід, сформований переживанням тих самих історичних подій.

Методологія дослідження. Соціолог Моріс Альбвакс розрізняє поняття колективної та індивідуальної пам'яті. Теоретик зазначає, що ці два типи пам'яті здатні проникати одна в одну, тож індивідуальна пам'ять може спиратись на пам'ять колективну, щоб підтвердити або уточнити якийсь із спогадів або заповнити деякі прогалини [2]. Проте, взаємодіючи, ці типи пам'ятей повністю злитись не можуть. Водночас у суспільстві можуть існувати декілька колективних і безліч індивідуальних пам'ятей. Культуролог Аляйда Ассман зауважує, що в суспільстві співіснують різні уявлення про минуле, уособлені в різних поколіннях [4, с. 31]. З огляду на засвоєння історичного досвіду, пов'язаного з Другою світовою війною, в німецькому літературознавстві прийнято виділяти три покоління: *перше покоління*, тобто покоління батьків або свідків, до яких входять як активні учасники, так і жертви націонал-соціалістичного режиму Німеччини; *друге покоління* – покоління дітей, які народились під час Другої світової війни або ж одразу після її закінчення, а згодом стали активними учасниками студентського руху 1968 р. (звідси ще одне поняття – "покоління 68"); *третє покоління* або покоління внуків, тобто тих, хто інформацію про події недавнього минулого Німеччини отримує лише з переказів нечисленних свідків подій, своїх батьків, які звертаються до спогадів їхнього післявоєнного дитинства та розповідей родичів, а також з доступних їм джерел інформації – сімейних листів та фотографій, медіа, архівів, музеїв, тощо.

Такі поколіннєві розмежування застосовує низка німецькомовних літературо- та культурознавців, зокрема, Аляйда Ассман у науковому дослідженні "Історія в пам'яті: від індивідуального досвіду до публічного інсценування" (2007) [4], Анне Молітор у творі "Література, яка пригадує – опрацювання націонал-соціалістичного минулого в післявоєнний період Німеччини" (2012) [6], а також Катрін Анне Райхольд у науковій праці "Робота зі спогадами: переосмислення минулого в сучасних німецькій та іспанській літературах" (2014) [8]. Згідно з поданим підходом У. Тімм – письменник, який належить до другого покоління, а отже, є представником генерації 68, яка в історичному контексті виступає опозицією поколінню безпосередніх свідків та учасників Другої світової війни, що зумовлює специфіку творчості автора.

Результати дослідження та їхнє обґрунтування. Роман описує історичний період з 1958 р. до 1968 р., у який вплітається особиста історія оповідача: отримання ним у спадок сімейного бізнесу з усіма численними боргами після смерті батька, вступ до коледжу, знайомство з Бенно Онезоргом, їхня дружба і трагічна смерть друга, а також значний суспільний резонанс, який вона спричинила. Як і в попередньому автобіографічному романі "На прикладі мого брата", в творі "Свій і чужий" , У. Тімм звертається до власних спогадів. Проте якщо спогади про брата в романі "На прикладі мого брата" обмежувались кількома епізодами, від яких залишились лише певні відчуття, а не цілісний образ, то спогади про друга Бенно Онезорга, з яким письменник

ISSN 0320–2372. ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ. 2018. Випуск 131

навчався в Брауншвайгському коледжі, значно повніші, хоч після закінчення навчання їхні шляхи на кілька років розійшлись і перед смертю вони не спілкувались.

Постать Онезорга в історичному контексті стала вагомою, оскільки він, прийшовши на демонстрацію проти візиту глави Ірану шаха Мохаммеда Реза Пахлаві в Західний Берлін і ФРН, був вбитий поліцейським під час розгону демонстрації. Вбивство Онезорга стало однією з причин активізації німецької молоді, розколу німецького суспільства і радикалізації студентського руху в країні. Воно було символічною подією післявоєнної німецької історії, але в пам’яті У. Тімма закарбувався власний, інший образ цієї передусім людини, а не лише ікони студентського руху, безликого образу. В той час, коли у колективній пам’яті народу збереглося лише ім’я студента, письменник знає його як особистість, тож намагається, посилаючись на індивідуальну пам’ять, розкрити образ Бенно з іншої, особистої перспективи.

Студент, пацифіст, молодий перспективний письменник – таким пригадує У. Тімм друга, реконструюючи минуле, вплітаючи автобіографічні спогади і порівнюючи себе з Онезоргом [11, с. 12–14], а також додаючи чужі спогади про друга. Письменник балансує між спогадами про дружбу та спогадами про себе, міфологізованим та реальним образом людини, яку він знав, але яка так і залишилась непізнаною. Як зазначає дослідник Штефен Мартус, до такого прийому написання подвійної біографії автор вдається через незначну кількість документального матеріалу, тож він порівнює і вплітає спогади про своє життя, порівнюючи свій життєвий шлях з життєвим шляхом друга [5, с. 192–215]. Назва роману, що в оригіналі звучить як “Der Freund und der Fremde“, містить слово “Freund”, яке з німецької має значення “друг”, тим самим автор апелює до постаті Бенно, та слово “Fremde”, яке можна перекласти як “ворог” або “чужий”, що відсилає до назви повісті Альбера Камю “Сторонній” (“Чужий”), опублікованої 1942 року [7, с. 51].

Розповідаючи про період дружби з Онезоргом, письменник не дотримується хронології подій, подає їх фрагментарно, химерно переплітаючи з власними рефлексіями та спостереженнями, розмірковуючи, наскільки знайомим та водночас чужим був йому друг. Оскільки спогади про Онезорга обмежуються 1961–1963 роками, періодом спільного навчання в коледжі, то все, що було до цього часу та після, У. Тімм вимушений реконструювати за допомогою чужих розповідей.

Оповідач зазначає, що намір написати про друга не новий, і він вже не раз брався за роботу, проте щоразу не міг відмежуватись від заполітизованості події, що сталася: “Якщо б він помер внаслідок хвороби або нещасного випадку, горе було би ймовірним, але його смерть стала скандалом, який розглядали в коментарях, поясненнях, зустрічних заявах, і я сам був змушений мати власну позицію щодо цієї події в бесідах та дискусіях. Політичні пояснення не намагались запам’ятати його самого. Сенсаційність його смерті в перші тижні і місяці затьмарила сповнені співчуття спогади” [11, с. 12]. Тож авторові знадобилась часова дистанція, аби по-новому поглянути на ситуацію та знайти ті слова, які б найбільш вдало описали Бенно не як жертву, а як особистість і як того, ким він би міг стати, якби його життя не перервалось передчасно.

Варто, проте, зауважити, що вже в дебютному романі У. Тімма “Гаряче літо” (“Heißer Sommer”, 1974) є згадка про вбивство Онезорга: “Куля проникала в праву половину головного мозку. У його голові була виявлена деформована куля. Оскільки почорніння

було відсутнє, неможливо було визначити, з якої відстані стріляли в Онезога. Однак можна припустити, що постріл у студента здійснили з не дуже великої відстані" [9, с. 57]. Значно детальніше автор описує вбивство в романі "Свій і чужий", вдаючись до архівних документів, які йому вдалось знайти в Берліні: "Звіт розтину. Попередній звіт. 26-річний студент Бенно Онезорг помер внаслідок важкого пошкодження мозку та пов'язаної з ним крововтрати. Постріл був здійснений у праву частину голови, приблизно посередині правої тім'яної кістки, 7 см над вухом. Куля пройшла у правій півкулі від нижньої частини до верхівки ліворуч. Куля був виявлений в лівій фронтальній половині мозку. Це деформована нікелева куля, мабуть, калібру 7,65 м" [11, с. 121–122]. З використанням офіційних документів автор намагається якомога точніше відобразити ту подію, яка відбулась і внаслідок якої загинув друг. Додаючи інформацію зі звітів, він максимально деталізує вбивство Онезорга, зосереджуючи увагу не на політичному скандалі, а на постаті Бенно як людини, яка постраждала внаслідок пострілу, індивідуалізує його історію і трагедію.

Для того, щоб цілісно схарактеризувати друга і заповнити прогалини у спогадах, а також реконструювати історію Бенно, У. Тімм аналізує не лише архівні документи, а й лист та фотографії, які, як і офіційні документи, слугують згідно з визначенням А. Ассман медіями пам'яті (Gedächtnismedien) [1, с. 263] і так званими посередниками між минулим та теперішнім.

Примітно, що в романі автор жодного разу не подає фотографії Бенно за життя. Однак уже на перших сторінках роману У. Тімм детально описує фото з місця загибелі друга, яке з'явилось на шпальтах газет одразу після інциденту. Навіть не бачивши чорно-білого фото, читачеві легко уявити, що на ньому зображено: тіло Онезорга, над ним схилилась медсестра, яка намагається допомогти, невидимою залишається лише третя дійова особа – поліцейський, який здійснив постріл. Саме ця світлина стала публічною і закарбувалась у пам'яті сучасників, які не знали Онезорга особисто, адже в колективній пам'яті німецького народу він став символом, жертвою, іконою студентського руху, про життя і діяльність якого майже нічого не повідомлялось. Із газетної замітки було відомо лише те, що він – студент, у нього є дружина, яка чекає дитину [11, с. 14]. Саме цей факт і спонукав автора написати книгу про "свого" Онезорга, якого У. Тімм знав особисто, в той час, як "чужий" його образ обмежувався повідомленням у газеті та політизованими дискусіями щодо вбивства.

Автор пропонує читачеві два листи Онезорга, написані для того, щоб його взяли на навчання в Брауншвайгський коледж. Оскільки з першого разу йому не вдалось вступити, то листи писав щороку. Як зазначає оповідач, листи вражають зрілістю, цілеспрямованістю і виваженістю думки їхнього автора [11, с. 16–20] і характеризують Бенно як сформовану особистість, яка невпинно займається саморозвитком, вивчає іноземну мову, цікавиться історією та мистецтвом.

Листи, написані директорові коледжу для вступу [11, с. 15–19], а також вірш Онезорга [11, с. 151–152], характеристика особистості Бенно, яку написала на нього психолог з Брауншвайгського коледжу, коли він намагався в 1959 р. туди вступити, охарактеризувавши абітурієнта як людину, яка легко йде на контакт, чутливу, делікатну й розумну [11, с. 123–124], а також численні цитати Альбера Камю, Семюеля Бекета,

Ролана Барта, Ернста Блоха, Вальтера Беньяміна – усі ці використані в творі документи і тексти дають змогу по-іншому подивитись на особистість убитого на демонстрації Бенно Онезорга, символа покоління 68. Автор руйнує своєрідний міфологізований образ Бенно, оскільки в колективній пам’яті Онезорг став тим, ким насправді ніколи не був. Як зазначає оповідач, його друг ніколи не був політично заангажованим, взагалі не цікавився політикою [11, с. 14], тож його присутність на демонстрації і те, що його смерть стала політичним скандалом – “цілковитий збіг обставин” [11, с. 14].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, автор звертається як до індивідуальної, згадуючи про роки спільного навчання та дружби, так і до колективної пам’яті, взаємодоповнюючи реконструйований образ Бенно Онезорга, який в пам’яті німецького народу залишився символом студентського руху 1967–1968 років. Хоч основний акцент зроблено на особистому досвіді оповідача, його спогади у творі є панівними, але важливе значення мають також розповіді друзів та дружини Бенно, які знали до і після навчання в коледжі, адже вони покликані підтвердити припущення оповідача щодо того, яким насправді був його друг. Проте і в цьому випадку пошуки У. Тімма приводять до суперечностей: зокрема, у творі наведений аналіз обов’язкового для вступників у Брауншвайгський коледж тесту – намалювати дерево, – в якому інша психолог доходить висновку, що Бенно є інтровертивною, м’якою, пасивною та невпевненою людиною, якій не вистачає самоконтролю [11, с. 125]. Оповідач залишає на розсуд читача, якому образу довіряти більше, а наприкінці твору змушений визнати: “Я йду цими руїнами із завданням впорядкувати уламки, що мені так і не вдається зробити” [11, с. 148], оскільки його дослідження містить численні здогадки та припущення.

Підсумовуючи, зазначимо, що в романі “Свій і чужий” зроблено спробу заново проаналізувати роль постаті Бенно Онезорга в історичному контексті та його причетність до студентського руху, основна активність якого припала на 1967–1968 роки, а також показати його як особистість, далеку від політики. Пригадуючи обставини вбивства студента, доповнюючи спогади офіційними документами, листами, розповідями, розмірковуючи про образ друга, який закріпився в колективній пам’яті німецького народу, автор актуалізує також індивідуальну пам’ять та доповнює оповідь спогадами про себе, що свідчить про взаємодію колективної та індивідуальної пам’яті в процесі опрацювання історичного минулого, а також є перспективним напрямом літературознавчих досліджень.

Список використаної літератури

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам’яті / Аляйда Ассман. – Київ : Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
2. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память / Морис Хальбвакс // Неприкосновенный запас. – № 2–3 (40–41). – 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html
3. Assmann A. Der lange Schatten der Vergangenheit: Erinnerungskultur und Geschichtspolitik / Aleida Assmann. – München : Beck, 2006. – 320 S.
4. Assmann A. Geschichte im Gedächtnis: Von der individuellen Erfahrung zur öffentlichen Inszenierung / Aleida Assmann. – München : C. H. Beck Verlag, 2007. – 224 S.

5. Martus S. Also man lacht sich wirklich tot. Teilnehmer- und Beobachtungsperspektiven auf Uwe Timms 68er-Romane Heißer Sommer und Der Freund und der Fremde“/ Steffen Martus // Keiner kommt davon: Zeitgeschichte in der Literatur nach 1945 [Hg. von Erhard Schütz und Wolfgang Hardtwig]. – Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2008. – S. 192–215.
6. Molitor A. Erinnernde Literatur – Die Verarbeitung der nationalsozialistischen Vergangeheit in der deutschen Nachkriegszeit / Anne Molitor. – Hamburg : Diplomica-Verlag, 2012. – 124 S.
7. Rauch A. Die “Achtundsechziger” im Roman [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=95462d72-c83c-f40d-7dbb-1c88c196e9f7&groupId=252038
8. Reichold K. A. Arbeit an der Erinnerung: die Bewältigung der Vergangenheit in der deutschen und spanischen Literatur der Gegenwart / Kathrin Anne Reichold. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2014. – 332 S.

Список використаних джерел

9. Timm U. Heißer Sommer / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2005 (1974). – 352 S.
10. Timm U. Am Beispiel meines Bruders / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2007. – 160 S.
11. Timm U. Der Freund und der Fremde / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2007 (2005). – 176 S.

References

1. Assman A. Prostory spoghadu. Formy ta transformaciji kuljturnoji pamjati [Erinnerungsräume: Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses.] / Aljajda Assman. – Kyjiv : Nika-Centr, 2012. – 440 s.
2. Khalbvaks M. Kollektivnaya s sctoricheskaya pamiat [Elektronnyi resurs] / Morys Khalbvaks // Neprikosnovenniy zapas. – № 2–3 (40–41). – 2005. – Rezhym dostupu : http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html [The collective and individual memory].
3. Assmann A. Der lange Schatten der Vergangenheit: Erinnerungskultur und Geschichtspolitik / Aleida Assmann. – München : Beck, 2006. – 320 S.
4. Assmann A. Geschichte im Gedächtnis: Von der individuellen Erfahrung zur öffentlichen Inszenierung / Aleida Assmann. – München : C.H. Beck Verlag, 2007. – 224 S.
5. Martus S. Also man lacht sich wirklich tot. Teilnehmer- und Beobachtungsperspektiven auf Uwe Timms 68er-Romane Heißer Sommer und Der Freund und der Fremde“/ Steffen Martus // Keiner kommt davon: Zeitgeschichte in der Literatur nach 1945. Hg. von Erhard Schütz und Wolfgang Hardtwig. – Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2008. – S. 192–215.
6. Molitor A. Erinnernde Literatur – Die Verarbeitung der nationalsozialistischen Vergangeheit in der deutschen Nachkriegszeit / Anne Molitor. – Hamburg : Diplomica-Verlag, 2012. – 124 S.
7. Rauch A. Die “Achtundsechziger” im Roman [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=95462d72-c83c-f40d-7dbb-1c88c196e9f7&groupId=252038
8. Reichold K. A. Arbeit an der Erinnerung: die Bewältigung der Vergangenheit in der deutschen und spanischen Literatur der Gegenwart / Kathrin Anne Reichold. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2014. – 332 S.

ISSN 0320–2372. ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ. 2018. Випуск 131

Sources

9. Timm U. Heißer Sommer / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2005 (1974). – 352 S.
10. Timm U. Am Beispiel meines Bruders / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2007. – 160 S.
11. Timm U. Der Freund und der Fremde / Uwe Timm. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 2007 (2005). – 176 S.

Стаття надійшла до редколегії 27.10.2018
Прийнята до друку 29.11.2018

ONE’S OWN AND FOREIGN MEMORY IN THE NOVEL “THE FRIEND AND THE STRANGER” BY UWE TIMM

Mariya Tretevych

Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000,
hellesternlein@gmail.com

The term “memory” is usually understood as a complex phenomenon and refers both to the physiological and mental processes, which deal**s** with such areas as medicine, biology and psychology, it gives an opportunity to gain experience and it appli**es** the focus of the sociological, political, cultural and literary research. This also requires different approaches to the analysis of memory concepts. These approaches may be particularly relevant to the study the concept of memory in contemporary German literature, as well as it correlates with the modern consciousness of the past. The opening of numerous historic museums, memorial plaques, art and photography exhibitions, production of historical films throughout Europe testifies that such events as the First and the Second World Wars, revolutions, crimes against humanity have become the central part of the culture of remembrance. The article deals with to the problem of reconstruction of individual and collective memory and the processing of historical experience. The author attempted to analyze the ways of functioning and interaction between individual and collective memory in fiction. The subject of the study is the novel written by German contemporary writer Uwe Timm “The Friend and the Stranger” (“Der Freund und der Fremde”, (2005)), which combines historical and autobiographical components. The research of the novel “The Friend and the Stranger” is based on theoretical works of Maurice Halbwachs, who was the first to introduce the notion of collective and individual memory, justifying their interaction, as well as the generative approach of Aleida Assmann. The prerequisites of the emergence of a number of works devoted to the theme of the past, in the modern German literary space are revealed. The generational aspect and socio-cultural approaches to the study of artistic work are described. It was established that the author attempts to analyze again the role of personality of Beno Onesorg in the historical context and his involvement in the students’ movement, whose activity occurred in 1967–1968, also to present him as a person who does not deal with politics. The author actualizes the individual memory and complements the narration by his own memories too, indicates the interaction of collective and individual memory in the process of processing the historical past with the help of recollecting the circumstances of the students’ murder. He complements the memories with the official documents, letters, stories, reflecting the image of a friend, who consolidates collective memory of the Germans.

Keywords: memory, individual memory, collective memory, generation, reminiscence, historical experience.